

УДК [378.091.33-027.22:001.89]:502

Карпенко Ю.О., Свердлов В.О., Клименко М.Ю., Потоцька С.О.

**Навчально-наукова станція Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка як осередок освітньої,
науково-дослідної та природоохоронної діяльності**

*Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка*

The education and scientific station is a powerful education and research base of the Faculty of Science and Mathematics. Scientific work is carried out there by teachers, graduate students and students.

Ключові слова: НУЧК ім. Т.Г. Шевченка, культивування рослин, наукові дослідження.

Невичерпним джерелом пізнання природних явищ, місцем проведення навчальної, наукової та виховної роботи студентів природничо-математичного факультету НУ «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка є навчально-наукова станція. Маючи давню історію свого становлення та розвитку від часів існування Чернігівського обласного ботанічного саду (на території сучасної станції знаходився відділ плодово-ягідних культур), вона завжди була унікальним осередком проведення фундаментальних досліджень, натхненником ідей і наукової творчості.

З 2001 року розпочався новий етап у розвитку навчально-наукової станції. Власне, з цього часу починає цілеспрямовано формуватися колекційний фонд установи, проводиться інтенсивний обмін насінням та посадковим матеріалом з іншими науково-дослідними організаціями відповідного профілю, а також в процесі експедиційних досліджень в Крим, Карпати, степову частину України. На основі зібраного матеріалу створено колекційні і експозиційні ділянки.

На сучасному етапі навчально-наукова станція виконує функцію однієї з найважливіших ланок практичної підготовки студентів природничих спеціальностей і залишається базою проведення наукових досліджень. Станція є структурним підрозділом Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка та виступає як осередок науково-дослідної, еколого-освітньої та рекреаційної діяльності освітнього закладу.

Розміщена вона в північно-східній частині міста Чернігова, в межах території регіонального ландшафтного парку «Ялівщина». Згідно «Фізико-географічного районування...» (Національний атлас України, 2009) місто Чернігів знаходиться в регіоні Чернігівського Полісся. Це мальовнича територія, багата своїм історичним, археологічним минулим,

В культурі навчально-наукової станції зростає 3 види орхідей: любка дволиста (*Platanthera bifolia* (L.) Rich), зозулині сльози яйцеподібні (*Listera ovata* (L.) R.Br), коручка чемерниковидна (*Epipactis helleborine* (L.) Crantz). Серед декоративноквітучих видів природної групи слід відзначити лілію лісову (*Lilium maritimum* L.).

Цікавою та різноматематичною виступає колекція весняних ефемероїдів та цибулинних рослин. З видів природної флори слід виділити такі роди як *Galanthus* (3 види), *Scilla* (2 види), *Crocus*, *Anemone* (3 види), *Corydalis* (4 види), *Gagea* (3 види) та *Allium*. Ця група пов'язана з неморальними ділянками з липою серцелистою, частково зростають під пологом плодкових (яблуня домашня, груша звичайна). Колекція природної групи формувалася в процесі експедиційних досліджень території Чернігівської області та регіонів України (Крим, Волинь, Передкарпаття, Карпати) та під час природоохоронних заходів зі збереження первоцвітів з конфіскованих зразків цибулин. Природні ефемероїди в умовах культури станції квітують, частина їх розмножується вегетативно, частина - насіннево. Важливою групою є рідкісні види: Червоної книги України (*Allium ursinum* L., *Galanthus nivalis* L., *G. elwesii* Hook., *G. plicatus* M.Bier, *Crocus heuffelianus* Herb.) та види регіональної охорони (*Scilla bifolia* L., *S. siberica* Haw.). Інтродукована група ефемероїдів та цибулинних широко представлена як колекційна ділянка, яка була закладена у 2008 році на площі 101,25 кв.м. Вона включала 96 мікроділянок, кожна з яких мала площу 0,25 кв.м. На ній розміщено 16 видів цибулинних рослин, які представлені 83 сортами.

Серед інтродукованої групи такі види з університетської колекції як *Ixiolirion tartaricum* L., *Puschinia hyacinthoides* Baker, *Erarnthis hyemalis* L.

Навчально-наукова станція є своєрідним ботанічним садом. На її площі, яка розділена на відповідні зони красується близько 250 видів природної та штучної флори, нехарактерної для Чернігівщини. Є тут навіть власний коніферетум, або колекція яка складається з 50 видів хвойних рослин.

Серед деревних видів станції вирощуються 3 види, які включені до Червоної книги України - клокичка периста (*Staphylea pinnata* L.), бузок угорський (*Syringa josikaea* Jacq. ex Rchb), тис ягідний (*Taxus baccata* L.). З видів регіонально рідкісної групи вирощується *Cerasus fruticosa* (Pall.) Woron, *Juniperus communis* L.

Серед деревних видів інтродукованої групи науковий інтерес мають голонасінні реліктової групи та їх садові форми: *Ginkgo biloba* форма 'Mariken', *Taxus baccata* 'Aurea' та *T. cuspidata*, *Metasequoia glyptostroboides*, *Cryptomeria japonica* 'Monstrosa'.

На території навчально-наукової станції зараз проводяться навчальні заняття, навчально-польові практики, крім того, вона є

біологічною лабораторією під відкритим небом, для проведення практичних робіт, спостережень, наукових досліджень, екскурсій. Проводяться групові заняття під керівництвом викладача, індивідуальні практичні роботи, екскурсії з метою вивчення біорізноманіття організмів, робота на навчально-дослідних ділянках.

Тут поєднується навчальна діяльність, наукові дослідження та вирощування рідкісних аборигенних, екзотичних і корисних інтродукованих видів (переселених), впроваджуються нові агротехнічні принципи догляду за рослинами, розробляються методики вирощування корисних, рідкісних видів рослин, які занесені до Червоної книги України. Також продовжувалися роботи по розширенню колекцій деревних рослин, хвойного коніферетуму, лікарських рослин, дендрарію та колекція зоокуточку (у 2022 р. розширено колекції), оновлено частково вольєри та створено більш оптимальні умови для підтримання колекції екзотичних птахів на станції, яка налічує 7 видів фазанів, 2 види павичів та 9 видів інших куреподібних.

Крім того, прогулюючись стежками дослідницької станції можна побачити, що окрім рослин є багато різновидів птахів (диких, свійських та декоративних).

Сьогодні, в час глобальних кліматичних змін, які людство може спостерігати, важливим фактором для всіх нас є збереження різноманітності флори та фауни з притаманною їй унікальністю.

Література

1. Карпенко Ю. О. Потоцька С. О. Агробіостанція ліцею як осередок науково-дослідної, еколого-освітньої та рекреаційної діяльності // Обдарована дитина. 2013. № 16. С. 34–38.
2. Національний атлас України / НАН України, Інститут географії, Державна служба геодезії, картографії та кадастру ; голов. ред. Л. Г. Руденко; голова ред. кол. Б. Є. Патон. К.: ДНВП «Картографія», 2007. 435 с.
3. Потоцька С.О. Агробіостанція – стартовий майданчик для науково-дослідницької роботи та еколого-освітньої діяльності. Щорічник Чернігівського обласного педагогічного ліцею для обдарованої сільської молоді Чернігівської обласної ради «Питання педагогіки, методики та науки». Чернігів : Десна-Поліграф, 2019. Вип. 1. С. 11-19.